

Підсумовуючи, звернемо увагу, що закріплений в проєкті Конституції С.С. Дністрянського ключовий принцип національного самовизначення, базується на уявленні про український народ як повноцінний суб'єкт самовизначення, а також про колективну волю громадян держави (ЗУНР) як джерело суверенітету і головну підставу для реалізації тієї чи іншої державної політики.

На підставі цього принципу Конституція за українським народом визнала право на утворення власної держави, а для інших народів добровільного входження в договірні відносини в межах цієї незалежної національної держави (ЗУНР).

Список використаних джерел:

1. Прокопов Д.Є. Розвиток теорії природного права у вітчизняній і російській правовій думці (середина XIX — початок XX ст.): монографія. Київ, 2011. 543 с.
2. Стельмах С.П. Методологія історії, методологія історичної науки // Енциклопедія історії України: Т. 6: / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ, 2009. 790 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Metodologiya_istorii
3. Савчак А.В. Конституційно-правові погляди Станіслава Дністрянського: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.01. Київ, 2009.
4. Яковлів А. Основи Конституції У.Н.Р. Нью-Йорк, 1964. 63 с.
5. Мірошніченко М. Ідея конституційної держави в стратегії державотворення за доби Української Народної Республіки. *Право України*. 2017. №11. С.48—55.
6. Конституція Західно-Української Народної Республіки [Проєкт Станіслава Дністрянського] 1920. URL: <https://constituanta.blogspot.com/2012/08/1920.html>
7. Клименко О.А. Право на самовизначення націй(народів) чи сепаратизм. *Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського* (м. Одеса, 22—23 жовтня 2010 року). Одеса, 2010. С. 55—57.
8. Декларация о предоставлении независимости колониальным странам и народам. Принята резолюцией 1514 (XV) Генеральной Ассамблеи от 14 декабря 1960 года. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_280
9. Розумний М.М. Виклики національного самовизначення: монографія. Київ, 2016. 196 с.

ПОЛІТИЧНІ ТА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ІДЕЇ СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО

МОГИЛОВСЬКА Ірина Богданівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

На сучасному етапі розбудови Української держави спостерігається підвищення інтересу широких кіл науковців і громадськості до історичної спадщини народу загалом та до здобутків окремих індивідів. Таке зацікавлення обумовлене нагальною необхідністю переосмислення багатьох подій, явищ, оцінок суспільства. При цьому пріоритетного зна-

чення набуває апелювання до особистісного аспекту в історії, оскільки саме людський вимір є тим критерієм, що визначає духовність нації, потяг її представників до історичної правди. Тому завжди актуальним є дослідження наукової, публіцистичної, художньої спадщини суспільно-політичних та культурних діячів, які долучилися до розвитку вітчизняної та світової історії. Вивчення їхнього доробку в скарбницю української та світової культури, висвітлення життєвого й творчого шляху, ґрунтовне осмислення їхніх праць має неоціненне наукове, політичне та соціальне значення.

Однією із ключових постатей історії України кінця ХІХ – першої половини ХХ століття був Станіслав Северинович Дністрянський, чия громадсько-політична й науково-правнича робота була основою утвердження національної свідомості, свободи особистості та нації, боротьби за реалізацію національних прагнень українського народу.

Будучи в епіцентрі ідейної боротьби, ядром і рушійною силою суспільно-політичного руху, академік, політик, науковець і творець власної політичної концепції Української держави втілював на практиці ідеї соборності й державності України, забезпечуючи єдність духовних та моральних засад, гармонійного і всебічного розвитку особистості, сприяючи формуванню еліти з державницьким мисленням. Саме завдяки цій багатогранній особистості було обґрунтовано ідеологічні засади загальноукраїнського національно-визвольного руху, що становили основу національного державотворення.

Мета дослідження полягає в тому, щоб визначити основні політичні, морально-етичні ідеї С. Дністрянського як особистості, науковця-правника і громадсько-політичного діяча; проаналізувати основні напрямки суспільно-політичної, правничої та наукової роботи С. Дністрянського.

Вивченням життя та діяльності С. Дністрянського займалися такі особистості, як: П. Гуцал [2], О. Боберський [1], В. Возний, К. Махобей та ін.

На сьогодні життєва і творча біографія С. Дністрянського добре відома. Вченому присвячені численні наукові і науково-популярні розвідки, проводяться науково-практичні конференції, круглі столи і семінари з нагоди його ювілеїв, правнича спадщина вивчається в українських і зарубіжних вузах та наукових інституціях. Однак, деякі віхи життя і діяльності видатного науковця і громадянина України залишаються поза межами ґрунтовних наукових досліджень.

Народився С. Дністрянський 13 листопада 1870 року у Тернополі в сім'ї доктора філософії, професора гімназії. Правничі студії в столиці тодішньої Австро-Угорщини С. Дністрянський завершив здобуттям трьох докторських дипломів: у листопаді 1893 року став доктором австрійського цивільного права, в липні 1894 року – доктором політичного права, а в грудні 1894 року – доктором права.

Заслугує на увагу діяльність С. Дністрянського як парламентаря. Двічі, у 1907 і 1911 роках, він обирався послом австрійського парламенту в окрузі Рава-Руська-Немирів-Яворів, що на Львівщині. 19 жовтня 1918 р. він увійшов до Української Національної Ради (з проголошенням ЗУНР на початку листопада вона стала парламентом республіки), займався діяльністю задля дипломатичного визнання ЗУНР європейськими країнами.

Головним науковим здобутком вченого в цей час стала розробка власної політичної концепції Української держави. На думку вченого, Українська держава повинна ґрунтуватися на справжній, тобто забезпеченій надійним політичним механізмом, демократії, стійкій народній організації суспільства, народоправстві і громадянських свободах, гарантіях соціальних, політичних, економічних і національних прав її громадян [2, с. 9].

Методологічні засади своєї наукової концепції розробив вже у праці «Звичаєве право та соціальні зв'язки», яка 1902 р. була опублікована в «Часописі правничим і економі-

чним». Над її обґрунтуванням вчений працював у період еміграції, спираючись на найновіші досягнення методології правової та політичної наук [1].

С. Дністрянський в своїх дослідженнях значну увагу приділяв питанням теорії та історії держави і права та їх співвідношенню. Аналізуючи доробок науковця про сутність права, необхідно передусім вказати на його прогресивне розуміння основи права як природного, соціального та державного значення. Він пояснював поняття права так: «Право є соціальним інститутом тому, що для людини, яка є зовсім ізольована від світу право не існує, бо право існує у зв'язках між індивідами тобто у соціальних зв'язках» [3, с. 7]. Отже, саме з виникненням соціальних зв'язків обумовлюється і поява права. Розглядаючи окремі ознаки, що дають можливість розмежувати поняття права від однорідних, сумісних явищ, С. Дністрянський розглядав такі поняття, як звичай та етику, а також їх співставляв.

Щодо етики, то науковець поділяв її на індивідуальну та соціальну. Так, С. Дністрянський вказував на те, що лише соціальна етика має вплив на формування звичаїв, а індивідуальна – формує особисті звички окремих індивідів. Він акцентував увагу на тому, що соціальна етика є етичним ідеалом соціальних груп. Виходячи з цього, С. Дністрянський доводив, що соціальна етика повинна опиратися на принципи індивідуальної етики [3, с. 13].

Що стосується звичаю, то він розумів його як факт, за якого різні члени окремих суспільних зв'язків поводяться аналогічно з метою досягнення спільної мети усіх заради суспільного блага. Так, у свідомості індивідів формується переконання незворотності того або іншого процесу [4, с. 40].

Отже, звичай виникає лише у суспільній групі, що в свою чергу складається з окремих осіб. З одного боку, вони, заради суспільних інтересів групи, інтересів усієї спільноти, жертвують своїми природними потребами.

Аналізуючи ці поняття, приходимо до висновку, що соціальна етика безпосередньо пов'язана зі звичаями. С. Дністрянський наголошував на тому, що «звичай – це факт, а соціальна етика – це норма. Звичай може випереджувати норму, але і норма може випереджувати звичай, якщо суспільний зв'язок утворив силою своєї влади якусь норму, а згодом буде утворений новий звичай на основі згаданої норми» [4, с. 45]. Умовою успішного функціонування соціальних зв'язків є обов'язкова наявність норм, які обумовлені внутрішніми переконаннями про взаємну залежність людей у процесі задоволення ними своїх потреб. Ці норми, формою реалізації яких є звичай, мають етичний характер. Тож, С. Дністрянський доводив, що звичай та соціальна етика – це два аспекти соціальних явищ. «Право виникає з соціально-етичних правил, які утворюються серед суспільних зв'язків. І немає різниці, чи цей зв'язок має державне значення, чи ні, бо кожен з них має свої етичні норми, своє право».

Отож, С. Дністрянський – виняткова постать у юриспруденції кінця ХІХ – початку ХХ ст. Учений підкреслював, що суспільство виступає фактичним джерелом права, яке, на його думку, виступає чинником найважливіших соціальних, етичних, та моральних норм, які «авторитарною» силою тієї чи іншої соціальної групи визнаються правовими. На них, стверджував С. Дністрянський, новоутворена держава повинна звертати найважливішу увагу і відповідно визнавати їх на державному рівні як джерело права.

Погляди ученого на співвідношення звичаїв, етичних норм і права, взаємозв'язок права і держави та звичаєвого права і закону і на сьогоднішній день можна оцінювати як прогресивні, а його науковий доробок потребує переоцінки і переосмислення в умовах сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Боберський О. Правник, державник, науковець: [Станіслав Дністрянський]. *Тернопільська газета*. 2000. 15 листоп., портр. (Галицькі світочі).
2. Гуцал П. Український вчений-правник Станіслав Дністрянський (1870—1935) [Текст]: бібліографічний покажчик. Тернопіль, 2015. 76 с.
3. Дністрянський С. Звичаєве право та соціальні зв'язки. Причинки до пояснення §10 австрійської книги законів цивільних. *Часотись правнича і економічна*. Львів, 1902. Т. 4—6. С. 7—26.
4. Дністрянський С. Загальна наука права і політики. Прага, 1923. Т.1. 145 с.
5. Кравчук В.М. Конституційно-правові погляди С. Дністрянського. *Станіслав Дністрянський — світоч української правової науки*: Мат-ли наук. конф. ЮІ ТАНГ, присвяченої річниці з дня народження С. Дністрянського. Тернопіль, 1999. С. 62—66.

Науковий керівник: Кравчук В.М., к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету.

ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА ЗУНР В КОНТЕКСТІ ВНУТРІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РАДИ

МУКОСІЙ Катерина Богданівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Споконвіків українці стикалися з проблемою правового врегулювання земельного питання. Питання земельної реформи актуальне й сьогодні. Історія показує, що земля для нашого народу завжди була не тільки цінним природним благом, але й основою економіки, оскільки Україна – це аграрна країна. Тому історичний досвід у цьому питанні є фактором, який не лише дозволить запозичити важливі досягнення минулого, але й вивчивши недоліки попередніх реформ, уникнути помилок у майбутньому.

У зв'язку з нагальною потребою удосконалення нинішнього законодавства багато науковців приділяють увагу вивченню питання стану українських земель, земельної політики, земельних реформ, правового регулювання права власності українців на землю в різні історичні періоди. Проблема земельної реформи ЗУНР, яка є безпосереднім предметом цього дослідження, цікавила таких видатних науковців як Я. Малик, В. Чуприна, С. Макарчук, Р. Тимченко та М. Луцький, на працях яких базується дане дослідження.

Західна Україна впродовж століть перебувала в складі інших держав. Будучи сировинним додатком панівних держав, Східна Галичина, Північна Буковина, Лемківщина й Закарпаття залишалися економічно нерозвиненими, соціально пригнобленими, клаптиковими, розірваними територіями. Тяжке становище закріпачених селян, їх безземелля і малоземелля, пережитки феодалізму і відсутність розвинутої промисловості спричинили те, що населення цієї частини Австро-Угорської імперії було найбільш бідним у державі. Абсурдність такої політики, яка була збитковою для самої ж імперії, стала зрозумілою